

Schrieke, Hirschfeld en Frederiks werd er scherp in veroordeeld. *Vrij Nederland* sprak van 'drie karakterloze Nederlanders.'¹ *Het Parool* dat Frederiks begin oktober aangeduid had als 'secretaris-generaal van bibberlandse zaken'², schreef: 'Ons volk weet dat wij de handen uit de mouwen moeten steken, willen wij onze vrijheid herkrijgen. En het heeft verachting voor 'Nederlandse' hoofdamtbenaren die er zich toe lenen om zo onomwonden de vijand van ons land in zijn oorlogvoering te helpen.'³ 'Er is weinig', aldus *Slaet op den Trommele*, 'wat in deze tijden zo'n diepe indruk op ons volk heeft gemaakt als de vraatzucht van de Duitse sprinkhanenbende. Dat kunnen geen tien secretarissen-generaal met geen honderd proclamaties meer ongedaan maken.' Ook de verantwoordelijkheid voor de beloningsregeling werd in dit liberale illegale blad Schrieke, Hirschfeld en Frederiks aangewreven:

'Het drietal uit het Haagje,
de heren van 't plakkaat,
loont met duizend gulden
ieder vuil verraad.
Duizend gulden bloedgeld!
Dat krijgt elke ploert
die een medeburger
naar de slachtbank voert.

Maar de grootste ploerten,
door het volk gericht,
is dat smerig drietal
zonder eer en plicht.
Ieder eerlijk burger
spuwt hun al zijn haat,
walging, woede, weezin
in hun vuns gelaat!⁴

¹ *Vrij Nederland*, II, 6 (nov. 1941), p. 2. ² *Het Parool*, 24 (3 okt. 1941), p. 4. ³ A.v., 27 (2 nov. 1941), p. 6. ⁴ *Slaet op den Trommele*, 14 (jan. 1942), p. 4. Frederiks, terzake in 1952 door de Enquêtecommissie gehoord, bleef de proclamatie 'juist vinden in verband met de tijd' (*Enq.*, dl. VII c, p. 532); Hirschfeld sprak jegens de commissie geen algemeen oordeel uit, maar nadat de commissie de proclamatie in haar verslag 'een zeer ernstige fout' van hem en Frederiks genoemd had (a.v., dl. VII a, p. 121), merkte hij in zijn memoires op dat de commissie over het hoofd (gezien had) dat in 1941 de tijd nog niet gekomen was om sabotage te plegen . . . De proclamatie werd uitgevaardigd in het stadium waarin men meende dat men over bepaalde zaken met de Duitsers kon praten en bepaalde ernstige maatregelen zou kunnen verhin-